DEN INTERNATIONALE RUSTNINGSKONJUNKTUR

Af HEINRICH SCHLEBAUM LARSEN

Da devalueringerne af en lang række valutaer overfor Dollaren gennemførtes i september 1949, var det almindeligt ventet, at de i de devaluerende lande ville medføre prisstigninger og tendenser til en økonomisk ekspansion. På den anden side ventedes en kontraktiv virkning på den amerikanske økonomi med visse prisfald i dollars. Den sidste virkning udeblev. Den amerikanske konjunktur, som i 1948—49 havde været nedadgående, viste i efteråret 1949 tegn til en stabilisering og fornyet opgang, og disse tendenser var så stærke, at de ikke alene kunne neutralisere virkningerne af devalueringerne, men også skabe en ny opgangskonjunktur, som satte igennem i løbet af foråret 1950. Denne amerikanske højkonjunktur og de prisstigninger, den fremkaldte, forplantede sig til Europa. Da koreakrigen indledtes i slutningen af juni 1950, var der derfor stort set tale om en almindelig højkonjunktur med høj beskæftigelse og fuld udnyttelse af kapaciteten på næsten alle områder. Dette hænger naturligvis til en vis grad sammen med, at der endnu ikke efter krigen på noget væsentligt område var oparbejdet nogen overkapacitet. På enkelte områder, som f. eks. indenfor stålindustrien var man begyndt at tale om en mulig overproduktion i en ikke alt for fjern fremtid, men man var ikke nået stort videre end til at tale om det.

Denne særlige konjunktursituation har sat sit afgørende præg på den rustningskonjunktur, som koreakrigen satte fuld gang i. Af den årsag er det ikke muligt at drage nogen sammenligning mellem den nuværende udvikling og den, der fremkom, da der i trediverne kom gang i oprustningen og beredskabskøbene.

Koreakrigen blev vel egentlig kun den begivenhed, som satte fart i en oprustningskonjunktur, som i forvejen var i gang. Den internationale spænding, som har været rådende næsten lige siden krigens afslutning, har bevirket en oprustning af et omfang, som man vel ellers næppe ville få i en umiddelbar efterkrigsperiode, hvor genopbygningen stiller store krav til de enkelte landes økonomi. Dette forhold har været stærkt medvirkende til den ovenfor beskrevne situation ved koreakrigens udbrud.

Med koreakrisen i juni i fjor blev det klart, at der dels kunne blive tale om en øjeblikkelig krigsførelse, dels, at de lande, som er sammensluttet under den nordatlantiske traktat, såfremt det ikke kom til en øjeblikkelig storkrig, i de kommende år ville ofre betydelige beløb på en udvidelse af deres forsvarsberedskab. Disse to følger af koreakrigen blev årsagerne til en voldsom indkøbsbølge og dermed en kraftig prisstigningsbølge for en række varer. Dels steg

den løbende produktions behov umiddelbart, fordi man med næsten øjeblikkelig virkning måtte sætte en vis krigsproduktion i gang. Dels måtte erhvervslivet vente, at produktionens krav om råvarer i de kommende år måtte vokse stærkt. Dette må for de vigtigere råvarers vedkommende føre til mangel og prisstigninger, og den naturlige konsekvens måtte derfor blive at købe ind af de pågældende varer, så længe man endnu kunne få dem, og så længe man kunne få dem til den lavere pris.

Den første reaktion blev derfor en kraftig stigning i råvarernes priser. Særlig stærk blev stigningen for de varer, som produceres i væsentligt omfang i nærheden af den aktuelle krigsskueplads, og hvor faren for at blive afskåret fra leverancer derfor er størst:

Index for prisen på tin og gummi.

	$^{31}/_{12}$ 1949	$^{21}/_{6}$ 1950	$^{10}/_{7}$ 1950	$^{30}/_{11}$ 1950	$^{21}/_{1}$ 1951
Gummi	100	161	191	405	400
Tin	100	99	104	186	226

Kraftige virkninger fremkom også for de varers vedkommende, som har særlig krigsmæssig betydning, således metallerne:

Index for visse metalpriser.

	$^{31}/_{12}$ 1949	$^{21}/_{6}$ 1950	$^{10}/_{7}$ 1950	$^{30}/_{11}$ 1950	$^{21}/_{1}$ 1951
Bly	100	100	92	142	142
Kobber	100	121	121	132	132
Zinc	100	151	151	176	176

Men prisstigningerne spredte sig også til andre råvareområder og til visse levnedsmidler, således, at der blev tale om en mere almindelig prisstigningsbølge. Således er bomuld på det amerikanske marked fra juni til januar steget med ca. 30 pct., og for uld har prisstigningerne været endnu kraftigere. For levnedsmidler kan anføres følgende tal for engrospriserne i New York:

Index for visse fødevarepriser.

	$^{31}/_{12}$ 1949	$^{21}/_{6}$ 1950	$^{10}/_{7}$ 1950	$^{30}/_{11}$ 1950	$^{21}/_{1}$ 1951
Hvede	100	98	99	101	108
Kakao	100	112	123	137	139
Kaffe	100	96	104	108	111
Fedt	100	106	119	142	182

Det var imidlertid ikke alene råvaremarkederne, som mærkede oprustningskonjunkturerne, selv om det var der, de slog hurtigst og kraftigst igennem, fordi spekulationen her har sin største betydning. Forøgede indkaldelser og

forøget rustningsproduktion medførte stigende efterspørgsel bl. a. indenfor jern- og metalindustrien, og denne tendens kan man vente forstærket fremover, idet mange lande endnu ikke er kommet rigtig i gang med produktionen af krigsmateriel. Behovet for omstilling til rustningsproduktion skabte krav om særlige investeringer. Samtidig opmuntredes de civile investeringer. Når priserne er stigende og ventes at ville fortsætte opad i fremtiden, vil udsigterne til, at en investering vil forrente sig, være voksende. Samtidig er der et stærkt incitament til at foretage investeringerne, inden investeringsvarernes priser og eventuelt arbejdslønnen stiger. Også forbrugernes indkøb vil blive fremskyndet i det omfang, der findes midler til hamstring — sko, klæder, konserves o. s. v. vil blive købt, medens de endnu kan fås, og medens de endnu er forholdsvis billige.

Som følge af disse forhold steg også priserne på bearbejdede varer, men stigningen var mere mådeholden end for råvarernes vedkommende:

Prisindex for råvarer og bearbejdede varer.

	Jan. 1950	Juni 1950	Sept. 1950
U.S.A.			
Råvarer	100	105	114
Bearbejdede varer	100	104	110
Sverige			
Råvarer	100	102	122
Bearbejdede varer	100	101	107

Rustningskonjunkturen medførte imidlertid ikke alene en prisstigning også for de bearbejdede industrivarers vedkommende. Den skabte desuden øgede salgsmuligheder for en række vigtige varer, og den har derfor, som det nærmere skal omtales nedenfor, været medvirkende til, at en række lande har haft mulighed for at gennemføre betydelige eksportfremstød.

Udviklingen har naturligvis påvirket de forskellige lande i forskellig grad og på forskellig måde alt efter deres erhvervsstruktur og efter den indre politik, der har været ført. Det ville føre for vidt på dette sted at søge at give et almindeligt billede af forløbet, men i det følgende vil visse karakteristiske træk blive belyst lidt nærmere.

Betydelige prisstigninger har været det mest gennemgående træk i billedet:

Engrosprisindex for forskellige lande.

	Jan. 1950	Juni 1950	Okt. 1950
Danmark	100	102	114
Norge	100	110	122
Sverige	100	102	106
England	100	105	114
Frankrig	100	99	110
U.S.A.	100	103	111

Der synes at være en vis forskel i den styrke, hvormed prisstigningerne er slået igennem i de forskellige lande. Nogen uensartethed må man vel også vente, da jo ikke alle lande påvirkes lige hurtigt og lige kraftigt af de udenlandske konjunkturer. Man bør dog næppe lægge alt for meget i forskellene, da det ikke er givet, at alle indextallene er lige repræsentative.

I hvert fald er der større ensartethed i den måde, hvorpå engrospriserne forplanter sig mellem landene, end i den, på hvilken prisstigningerne giver sig til kende i forbrugerpriserne og eventuelt derigennem i lønningerne.

Detailprisindex.

	Jan. 1950	Juli 1950	Sept. 1950	Okt. 1950
Danmark	100	103		106
Norge	100	105	108	
Sverige	100	101	101	
England	100	101	101	102
Frankrig	100	96	105	106

Norge har således haft en stærkere stigning i leveomkostningerne end de øvrige lande. Dette hænger sammen med, at man i Norge hidtil har stabiliseret priserne gennem tilskud, en ordning, som nu er ved at afvikles. I Sverige og England har der været ført en meget kraftig stabiliseringspolitik, som har bevirket, at prisstigningerne kun har øvet en meget begrænset indvirkning på leveomkostningerne. Denne stabiliseringspolitik synes nu at ville ophøre for Sveriges vedkommende. Om den vedvarende vil blive ført i England, vil vel bl. a. afhænge af, om det fortsat kan lykkes at få fagforeningerne til at vise tilbageholdenhed i deres lønpolitik.

Da prisstigningerne ikke har ramt alle varer med samme styrke, har de heller ikke påvirket de enkelte landes velstand på samme måde. Der er sket en velstandsforskydning til fordel for de råvareproducerende lande og til ugunst for de „forædlende". Denne velstandsforskydning er fremkommet på den måde, at de råvareproducerende landes eksportpriser er steget kraftigere end importpriserne, medens omvendt de forædlende lande må importere råstoffer til stigende priser uden at få tilsvarende højere priser for deres forædlede eksportvarer. Englands bytteforhold er således fra januar til oktober forringet med 7 pct. Til gengæld er bytteforholdet for de øvrige medlemmer af sterlingområdet blevet forbedret ganske betydeligt, da de fleste engelske dominions og kronlande er store råvareleverandører.

Råvareprisernes stigning har for England betydet, at man i 1950 har måttet betale den samme importmængde som i 1949 med et 400 mill. £ større beløb. Eksportindustriernes priser er kun steget med et mindre beløb, som ved uforandret eksport ville have givet en merindtægt på ca. 100 mill. £. Som nævnt ovenfor har oprustningskonjunkturerne imidlertid lettet afsætningen ikke mindst af sværindustriernes varer på eksportmarkederne, og da samtidig den engelske produktion på et år er steget med 10 pct., medens det er lykkedes at begrænse det indenlandske forbrug, har man kunnet indtjene hele tabet ved import-

prisernes stigning gennem en forøgelse af eksporten. Samtidig er som nævnt de øvrige sterlinglandes bytteforhold forbedret, og dette har bl. a. medført, at det samlede sterlingområdes indtjening af dollars er steget. I andet halvår af 1950 er sterlingområdets guld- og dollarbeholdning steget med 878 mill. £, hvoraf dog en del sikkert skyldes spekulation i en opskrivning af pundets værdi.

Hvis den nuværende oprustningskonjunktur fortsætter, er det imidlertid ikke umuligt, at udviklingen vil antage en for England endnu ugunstigere karakter. Såfremt det lykkes at rationere råvarerne gennem internationale ordninger, vil ganske vist priserne på disse næppe stige yderligere. Da færdigvarepriserne hidtil har slæbt bagefter, skulle der derfor være en vis chance for en forbedring af det engelske bytteforhold. Men til gengæld rummer den fortsatte oprustningskonjunktur en fare for, at den engelske eksportevne vil gå ned. Den ovenfor omtalte produktionsstigning fra 1949 til 1950 var i første række baseret på en stigning i effektiviteten i den engelske industri, væsentlig som følge af bedre råvaretilførsler. Men netop indenfor de industrier, som har forøget eksporten mest i det forløbne år, må man i den kommende tid vente udpræget mangel på råstoffer. Det drejer sig om produktionen af transportmidler, om hele jern- og metalindustrien samt om elektriske artikler — de industrier, som i første række må konkurrere med de egentlige krigsindustrier om materialerne. Hertil kommer, at England selv må gennemføre en betydelig forøgelse af sine forsvarsudgifter og derfor må anvende en væsentlig del af den arbejdskraft og kapacitet, som kunne have været benyttet i eksportindustrierne til rustningsproduktionen. Mulighederne for eksportmæssigt at erstatte disse faktorer ved en reduktion af det indenlandske forbrug er begrænsede, idet det private forbrug i forvejen kun i mindre omfang lægger beslag på produktionsmidler, som kan anvendes i eksportproduktionen. Dette gælder i højere grad investeringsvirksomheden, og man må derfor befrygte, at det i den kommende tid vil blive nødvendigt for England at foretage en særdeles hårdhændet stramning på investeringsområdet for at klare de ventede store forsvarsarbejder uden en alt for kraftig stigning i gælden til udlandet. Det vil faktisk kun kunne undgås, såfremt England modtager meget betydelige beløb i våbenhjælp under den nordatlantiske forsvarsunion. Englands vanskeligheder skærpes imidlertid yderligere af de stedse tilbagevendende kulkriser, som nu truer med at blive en permanent foreteelse. Behovet for kul både i England og i den øvrige verden er stigende, bl. a. som følge af oprustningsbestræbelserne. Men den engelske kulproduktion har i de sidste par år været stagnerende. Ganske vist forøges produktionen pr. mandskift stadig, men i omtrent samme tempo formindskes antallet af arbejdere ved minerne. Dette hænger til en vis grad sammen med den almindelige højkonjunktur. Så længe lettere og sundere arbejde kan fås i rigelig mængde og til god betaling, vil minerne ikke have nogen særlig stor tiltrækning på arbejderne. Dertil kommer utvivlsomt i den nuværende situation frygten for, at den stærke efterspørgsel efter kul bl. a. til rustningsindustrierne vil medføre, at der atter indføres „stavnsbånd" for minearbejdere ligesom under krigen. I England regner man derfor med, at eksporten af kul i 1951 vil falde ganske betydeligt, og man kan ikke se bort fra, at der også for den engelske industri kan opstå direkte mangel på kul.

Da det engelske erhvervsliv i forvejen er undergivet en ret stram regulering af valutamæssige grunde, har man et vist apparat, som vil kunne gribe regulerende ind for at mindske de uheldige virkninger af denne udvikling. Der er således mulighed for at sikre, at kullene og de knappe råstoffer går til de vigtigste industrier, bl. a. rustningsindustrierne og eksportindustrierne. Man vil herigennem dels kunne sørge for, at spildet bliver mindst muligt, dels kunne undgå en almindelig konkurrence om varerne med prisstigninger til følge.

Blandt de nordiske lande har Sverige og Finland fået en kendelig forbedring af deres bytteforhold, hovedsagelig på grund af betydelige prisstigninger for træ og træmasse. For Danmarks vedkommende har de ydre vilkår nogenlunde været som for England. Der har været tale om en kraftig forhøjelse af importpriserne. Landbrugseksportpriserne er, bortset fra de seneste forhøjelser i englandspriserne, ikke steget, hvorimod der, så vidt man kan skønne, har været tale om visse prisstigninger for industriens eksportvarer. Danmark har derfor haft en noget stærkere forringelse af sit bytteforhold end England. Men medens England som nævnt har været i stand til at neutralisere bytteforholdets forringelse gennem en forøgelse af eksporten på grundlag af forhøjet produktion, har dette ikke kunnet ske for Danmarks vedkommende. Dels har produktionsstigningen været mindre i forhold til udenrigshandelens omfang (Danmark har en større udenrigshandel i forhold til den samlede produktion end England), dels synes hamstringstendenserne og investeringsønskerne at være slået kraftigere igennem i Danmark.

Fremover må også Danmark regne med store vanskeligheder. Såfremt råvareprisstigningerne standses, kan der muligvis blive tale om en vis forbedring af bytteforholdet i forhold til det nuværende niveau. Derimod næppe i forhold til niveauet i 1950, idet råvareprisstigningerne ikke nåede at slå igennem i fuld udstrækning på Danmarks udenrigshandel inden udgangen af 1950. Vi må altså fremover regne med et ugunstigere bytteforhold og dermed større betalingsbalancevanskeligheder end i 1950. Dertil kommer, at Danmark også må forøge sine forsvarsudgifter. Endvidere må vi regne med øgede vanskeligheder ved at fremskaffe de nødvendige råvarer. I første række vil en nedgang i råvareforsyningerne udefra vel forbedre Danmarks valutastilling uden at en nedgang i beskæftigelsen behøver at blive følgen. Det vil være muligt at fortsætte produktionen på grundlag af opsamlede lagre. Men bliver der tale om en reduktion af råvaretilførslerne af større omfang og længere varighed, må der komme en nedgang i produktionen, og denne nedgang vil i første omgang ramme eksportproduktionen, som i særlig grad er afhængig af importerede råstoffer. På længere sigt vil råvareknaphed derfor forøge valutaproblemet, samtidig med at arbejdsløsheden vil stige. Skal den ledige arbejdskraft opsuges gennem en ekspansiv penge- og finanspolitik, vil man derigennem yderligere øge landets valutavanskeligheder. En forøget mulighed for at mindske arbejdsløsheden vil man i en sådan situation have, hvis man støtter valutabalancen gennem direkte indgreb, og hvis de råstoffer, som er knappe — enten fordi de ikke kan købes, eller fordi vi kun har begrænset valuta til at købe dem for —, fordeles efter eksport- og beskæftigelsessynspunkter. Selv om det på denne måde er muligt at mindske

arbejdsløsheden, undgår man imidlertid ikke et fald i levestandarden, idet effektiviteten altid vil være mindre under en sådan ordning.

Principielt rummer oprustningskonjunkturen som beskrevet en almindelig tendens til beskæftigelses- og produktionsstigning. Det lige omtalte viser imidlertid, at denne almindelige tendens indenfor lokale eller faglige områder kan slå om i sin modsætning på grund af råvaremangel. Dette kan forstærkes yderligere på grund af valutamangel, såfremt der ikke findes en international løsning på dette problem.

Den kraftige impuls til øget produktion vil imidlertid være ledsaget af en faldende levefod i de oprustende lande. Det er umiddelbart indlysende for de landes vedkommende, som har oplevet en forringelse af deres bytteforhold, og som oven i handelen må lægge en betydelig forøgelse af deres forsvarsudgifter. Men det gælder også for de øvrige lande. I trediverne, da man havde en ikke ringe arbejdsløshed, kunne en forøget rustningsproduktion gennemføres ved at tage ledig arbejdskraft og ledige maskiner i anvendelse, og man kunne oven i købet ad den vej opnå en forbedring af levefoden, fordi den øgede rustningsproduktion fremkaldte større efterspørgsel og dermed øget produktion også på andre områder. Denne vej har stort set ikke været farbar i dag, og derfor må rustningerne betales med en lavere levefod. En vis forøgelse af produktionen fremkalder imidlertid højere indkomster. Flytter man nu varer og arbejdskraft over til rustningsindustrierne, skabes der en spænding mellem indkomsterne og varetilgangen, og denne spænding forøges gennem de ovenfor nævnte tendenser til hamstring og til privat investeringsforøgelse. Det er de færreste lande, der har mulighed for at lade denne spænding omsætte sig i større import og mindre eksport. Man kan da forhindre spændingen i at give sig udslag i priserne og forbruget gennem direkte reguleringer, men gøres der ikke andet, vil spændingen blive større og større, og reguleringerne vil derfor blive stedse vanskeligere at administrere. Sænkningen i levefoden må jo give sig udtryk på een eller anden måde, og under sådanne omstændigheder vil det blive i form af kødannelser og tilfældigheder i fordelingen af varerne. Rustningskonjunkturen er —med henblik på at hindre en sådan udvikling — i flere lande blevet fulgt op af en stramning af skattepolitiken, samtidig med at efterspørgslen i et vist omfang har ført til prisstigninger, jvf. ovenfor. Man har imidlertid også taget direkte reguleringer i anvendelse. Mest omfattende har ændringerne på dette område været i U.S.A., som jo også på grund af sin størrelse er det land, der har de største muligheder for at gennemføre omfattende indgreb. Det hænger sammen med, at U.S.A.s betydning for den samlede omsætning er så stor, at indgreb derfra har en chance for også at øve indflydelse på de internationale markeder.

Den 8. september i fjor gennemførtes i U.S.A. den såkaldte Defence Production Act. Ved denne lov bemyndiges præsidenten til at kræve fortrinsret for levering af varer, der er af vigtighed for forsvaret og militæret. Endvidere kan han underkaste produktion og forhandling af varer direkte regulering. Dernæst kan præsidenten bemyndige offentlige myndigheder til at fremme udvidelse af produktionskapaciteten på forskellige områder gennem garantier for private pengeinstitutioners lån. Han bemyndiges til at foretage indgreb overfor priser

og lønninger samt overfor kreditgivning både til forbrug og til byggeriet. På grundlag af disse bemyndigelser er der sket en stramning of forbrugerkreditten og af kreditten til boligbyggeriet, og i januar i år indførtes et pris- og lønstop med hjemmel i nævnte lov.

I de øvrige lande har man måttet indskrænke sig til at søge at begrænse de indenlandske efterspørgsels- og priselementer. For Danmarks vedkommende gennemførtes den første begrænsning af købekraften med de i november vedtagne skattelove. I slutningen af januar har regeringen søgt at følge foranstaltningerne op ved at forelægge forslag, som ikke begrænser forbruget, men som sigter mod et mere direkte pris- og lønstop for de indenlandske faktorer[1].

I de seneste måneder er der imidlertid udfoldet bestræbelser for på international basis at modvirke visse af oprustningskonjunkturernes virkninger. Det er de stærkt stigende råvarepriser og den tiltagende knaphed på vigtige råvarer, der har medført forhandlinger om indgreb. Efterhånden som koreakrigen er skredet frem, og vanskelighederne har vist sig større, end man tænkte sig i første omgang, og efterhånden som den internationale spænding i F.N. er vokset, er de militære synspunkter kommet stedse stærkere i forgrunden i samarbejdet mellem de vestlige lande. Frygten for, at de knappe råvarer skulle gå til mindre nødvendige formål, og rustningsindustrierne derfor blive nødlidende, er vokset. Umiddelbart skulle man tro, at de stigende priser ville begrænse forbruget, sådan at rustningsindustrierne altid ved at byde prisen op kunne sikre sig de nødvendige råvarer. Det vil imidlertid ikke gælde under en almindelig inflationsbølge, hvor oven i købet frygten for yderligere prisstigninger virker i retning af at fremskynde indkøbene. De stigende råvarepriser bød således ikke nogen garanti for, at forbruget ville blive begrænset. Derimod betød de, at stedse større indkomster blev flyttet fra de europæiske lande til de oversøiske, råvareproducerende lande. Denne fortsatte forarmning af de europæiske lande rummer en fare for, at det atlantiske samarbejde brister, fordi de europæiske lande finder vanskelighederne for overvældende, medmindre de modtager en meget betydelig våbenhjælp eller anden hjælp fra U.S.A.

På baggrund af denne udvikling optoges råvareproblemet til en almindelig drøftelse i den europæiske samarbejdsorganisation i Paris i oktober 1950. Man enedes her ret hurtigt om at søge tilvejebragt en lettelse og regulering på de vigtigste råvaremarkeder. Forhandlingernes tyngdepunkt flyttedes imidlertid meget hurtigt bort fra den europæiske samarbejdsorganisation, idet rammerne for internationale råvareallokationer faktisk blev lagt ved engelsk-fransk-amerikanske forhandlinger i Washington i december 1950. Denne flytning af tyngdepunktet bort fra Paris kan sikkert tages som et nyt udtryk for, at de militære synspunkter vil blive stedse mere fremtrædende ved sådanne allokationer.

Det er tanken, at der skal oprettes en centralgruppe (Central Board). Det var oprindelig hensigten, at denne skulle bestå af de tre initiativtagere, men man synes at have fået visse betænkeligheder. England, Frankrig og U.S.A. vil hovedsageligt komme til at stå som forbrugere i en sådan fordelingsordning, og den kunne da meget let blive opfattet som et købermonopol. Skal ordningen

[1] Se iøvrigt s. 374—77.

blive effektiv, vil det imidlertid være nødvendigt, at også de råvareproducerende lande er villige til at begrænse deres eget forbrug af de varer, de producerer. Det synes derfor nu at være tanken at tage et par råvareproducenter med i Central Board, ligesom det er muligt, at samarbejdsorganisationen i Paris bliver repræsenteret.

Ud over Central Board er det meningen, at der skal oprettes særlige varegrupper. I første omgang vil man tage fat på de ikke-jernholdige metaller, uld, bomuld, gummi og visse legeringer. Senere vil gruppen sikkert blive udvidet. Bestræbelserne vil gå ud på at fremme produktionen mest muligt, samt at fordele varerne mellem landene. Kontrollen kan dog næppe standse ved landegrænserne. De enkelte lande kommer næppe uden om at foretage en regulering af tildelingen af råvarer indenfor landet, og man tager næppe fejl, når man spår, at tildelingerne til det enkelte land vil blive afhængige af, at de nødvendige råvarer sikres til rustningsformål og til eksportformål — specielt eksport af sådanne varer, som kan være af betydning for de øvrige deltagende landes rustningspolitik.

Det er umuligt at sige, hvorledes Danmarks stilling vil blive under en sådan ordning. I ugunstigste fald risikerer man, at der anlægges så strenge militære synspunkter, at importen til Danmark af vigtige råstoffer reduceres meget drastisk med det resultat, at de ovenfor omtalte uheldige følger for den indenlandske produktion og beskæftigelse viser sig. Vi kan imidlertid ikke af den grund holde os udenfor en international ordning. Dels er et af formålene jo at bremse råvareprisstigningerne, hvilket vil have en hårdt tiltrængt gavnlig virkning på Danmarks bytteforhold. Dels giver deltagelse i en sådan ordning dog håb om at få noget, medens vi ved at stå udenfor risikerede intet at få.

6. 2. 1951.